

Tekstiilikulttuuria kaiken aikaa

Tekstiilikulttuuri vaatteissa, FT, dosentti Ritva Koskennurmi-Sivonen

Vaatteet ovat maailman tavallisimpia tekstiilejä. Vaatteet muodostavat suurimman osan pukeutumisesta, ja nekin ihmiset, jotka eivät juurikaan sisusta kotiaan tekstiileillä, kuitenkin pukeutuvat vaatteisiin lähes kaikkialla ja kaikissa kulttuureissa.

Vaatteet ovat nimenomaan kulttuurituotteita siinä mielessä, että ne tekevät biologisesta ihmisestä kulttuuri-ihmisen. Kulttuuri on puettujen ruumiiden maailma, ja vaatteita voidaan sanoa ihmisen ja kulttuurin rajapinnaksi.

Anne Hollander on esittänyt teoksessaan *Seeing Through Clothes*, että vaatteilla ja muodilla on siinä määrin suuri merkitys tavassa hahmottaa ihminen, että se vaikuttaa jopa siihen millaisena alaston ihminen nähdään. Toisin sanoen, ei ole mitään luonnollista alastomuutta, vaan kaikki on kulttuurin ja tässä tapauksessa vaatteiden muovaamaa.

Ihmisellä kulttuuriolentona on kaksi perustavanlaatuista kommunikaation muotoa, jotka puuttuvat muilta elollisilta olennoilta, jotka kylläkin muuten voivat kommunikoida keskenään. Ihmisillä on luonnollinen kieli, eli puhe ja kirjoitus, sekä pukeutuminen. Kun esimerkiksi satujen ja sarjakuvien eläinhahmoille halutaan inhimillisiä ominaisuuksia, ne pannaan puhumaan ja ne puetaan vaatteisiin.

Vaatteet poikkeavat kaikista muista tekstiileistä siinä, että kun niitä tarkastellaan käyttöyhteydessään, yksi ihminen on aina sisällä ja muut ulkopuolella ja sisällä olevan persoona ja ulkoinen olemus vaikuttavat aina havaintoon. Näin ollen vaatteet ovat hyvinkin yksityisiä ja suorastaan intii-mejä tekstiilejä, samalla kun ne ovat julkisia siinä mielessä, että juuri ne näkyvät kodin ulkopuolella.

Kulttuurisena rajapintana vaatteita voidaan tarkastella esimerkiksi sen mukaan, mikä pukeutumisessa on olemista ja mikä näyttämistä, mikä ei-näyttämistä ja ei-olemista. Greimasin ”todenkirjoittavan neliön” avulla näistä yhdistellen saadaan esiin totuus, epätotuus, valhe ja salaisuus. Näihin aspekteihin ei liity samanlaista moraalista varausta kuin vaikkapa valheen kertomiseen sanoin. ”Valhe” pukeutumisessa voi edustaa pikemminkin hyvää tapakulttuuria, kun taas yksiviivainen ”totuus” voi edustaa itsekeskeistä ja muita huomioon ottamatonta pukeutumista.

Erilaista totuuden epätotuuden, valheen ja salaisuuden esiintymistä voidaan tarkastella joidenkin erilaisia pukeutumiskulttuureja edustavien esimerkkien avulla: ”etikettipukeutuminen” arkeen ja juhlaan, bricolage (johon kuuluvat myös DIY ja ITE-muoti) jokapäiväisen pukeutumisen strategia, lolitapukeutuminen eli maailmanlaajuisesti levinnyt japanilainen tyttö-kulttuuri, kulttuurien yhdistelmät muslimimaahanmuuttajan pukeutumisessa ja historiaharrastajien mahdollisimman autenttinen pukeutuminen.

Pukeutumiselle tekstiilikulttuurin foorumina on tyypillistä, että muotojen ja materiaalien muutosten lisäksi vaatekappaleet siirtyvät kontekstista toiseen. Yö- ja alusvaatteet muuttuvat näkyviksi päivävaatteiksi ja työ- ja liikuntavaatteet muuttuvat monikäyttövaatteiksi. Tällaisen muutoksen agentteina ovat olleet monenlaiset henkilöt kuningattarista katupoikiin. Historiallista taustaa vasten voikin pohtia esimerkiksi suomalaista tuulipukuilmiötä ja sen tietä lenkkipoluilta keskikaupungille.

Elävä tekstiilikulttuuri vaatteissa on sellaista, joka säilyttää jotain menneestä, joka rohkaisee luovuuteen ja joka sisältää muutoksen mahdollisuuden.